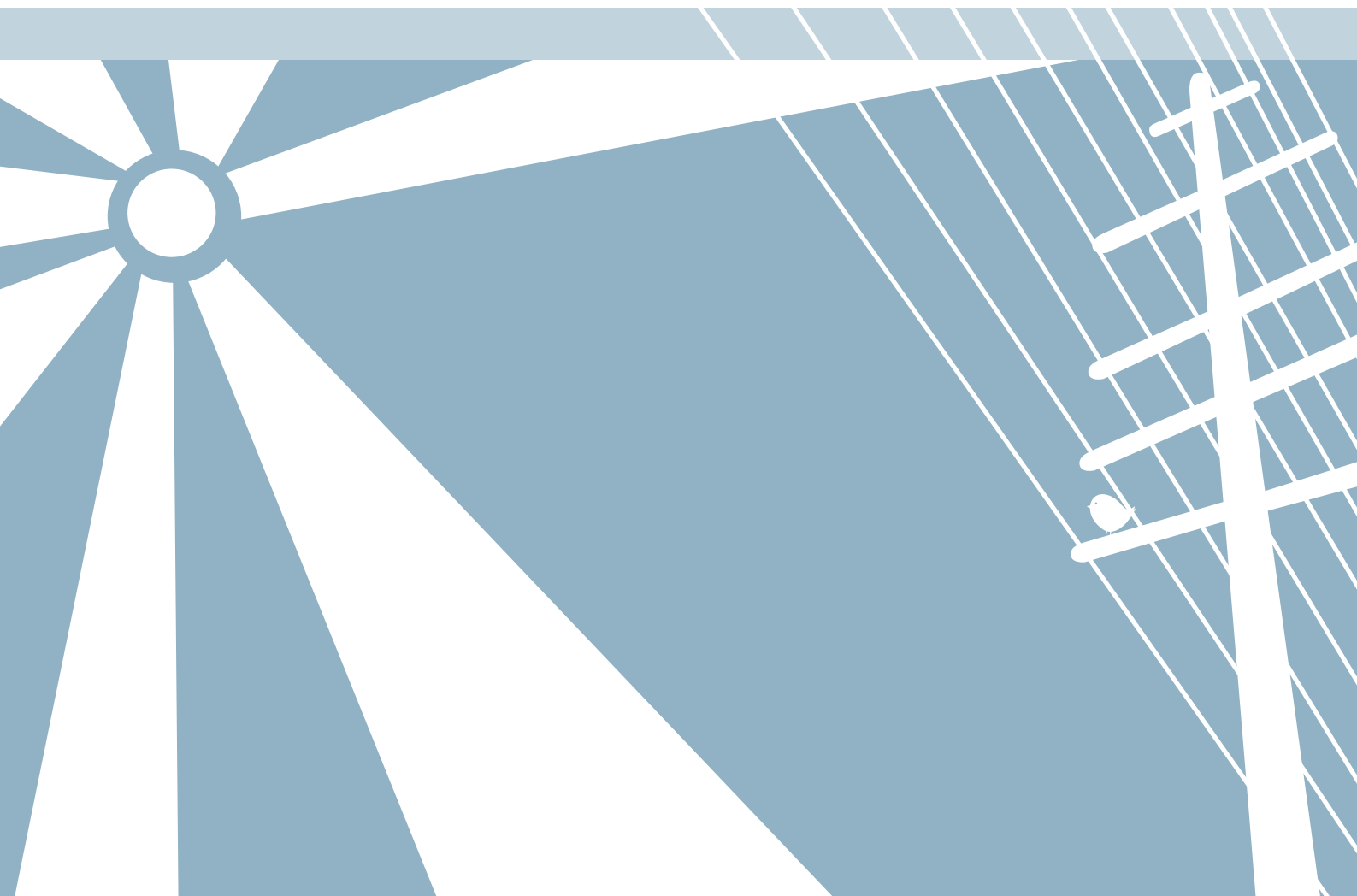

Handlingsplan for det nordiske energisamarbejde 2006-2009

norden

Nordisk Ministerråd

Handlingsplan for det nordiske energisamarbejde 2006-2009

Handlingsplan for det nordiske energisamarbejde 2006-2009

ANP 2005:729

© Nordisk Ministerråd, København 2005

ISBN 92-893-1164-9

Tryk: Arco Grafisk A/S, Skive 2005

Layout: Kvorning design & kommunikation

Oplag: 1000

Trykt på miljøvenligt papir, som opfylder kravene
i den nordiske miljøsvanemærkeordning

Publikationen kan bestilles på www.norden.org/order

Flere publikationer på www.norden.org/publikationer

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Forhandlingsgruppen

Forhandlingsleder: Afdelingschef Hans Jørgen Koch, Danmark

Ekspeditionschef Sigurd Tveitereid, Norge

Konsultativ tjenestemand Jouko Varjonen, Finland

Åmnesråd Maria Gårding Wärnberg, Sverige

Afdelingsdirektør Helgi Bjarnason, Island

Afdelingschef Margrethe Sørensen, Grønland

Projektledelse: Annette Schou, Energistyrelsen

Redaktion: Annette Schou, Energistyrelsen

i samarbejde med Econ Analyse og Kvorning design &
kommunikation

Det nordiske energisamarbejde

Det nordiske energisamarbejde skal bidrage til udvikling af et energisystem, der skaber forudsætninger for økonomisk vækst og øget velfærd i hele regionen og kan fungere som model for udviklingen af energimarkederne i det øvrige Europa.

Nordisk Ministerråd

Samarbejdet inden for Nordisk Ministerråd på det energipolitiske område sigter bl.a. mod at tilrettelægge energiforsyning og energiforbrug i overensstemmelse med en bæredygtig udvikling, og at energiforsyningssikkerheden fastholdes på et højt niveau. Hovedindsatsen lægges inden for et fælles nordisk elforsyningsmarked, et fælles nordisk gasmarked, øget effektivitet på energiområdet, brug af mindre forurenende energikilder, nordisk energiforsknings samarbejde og internationalt samarbejde.

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er et af de ældste og mest omfattende regionale samarbejder i verden. Det omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland. Samarbejdet styrker samhørigheden mellem de nordiske lande med respekt for de nationale forskelle og ligheder. Det øger mulighederne for at hævde Nordens interesser i omverdenen og fremme det gode naboskab.

Samarbejdet blev formaliseret i 1952 med Nordisk Råds oprettelse som forum for parlamentarikerne og regeringerne i de nordiske lande. I 1962 underskrev de nordiske lande Helsingfors-aftalen, som siden har været den grundlæggende ramme for det nordiske samarbejde. I 1971 blev Nordisk Ministerråd oprettet som det formelle forum til at varetage samarbejdet mellem de nordiske regeringer og de politiske ledelser i de selvstyrende områder, Færøerne, Grønland og Åland.

Indhold

Forord	5
Resumé	7
Indledning	11
1 Energimarkeder ›	15
1.1 Elmarkedet	16
1.2 Gasmarkeder	17
1.3 Varmemarkeder	18
2 Bæredygtigt energisystem ›	19
2.1 Vedvarende energi	20
2.2 Energieffektivisering	21
2.3 Klima	22
2.4 Bæredygtig energi i tyndtbefolkede områder	23
3 Norden i det internationale samarbejde ›	24
3.1 Norden i EU	25
3.2 Nordisk-Baltisk samarbejde, NB8	26
3.3 Norden-Rusland samarbejdet	27
3.4 Norden i energisamarbejdet i Østersøregionen	28
3.5 Norden i det globale samarbejde	29

Forord

Det nordiske energisamarbejde skal være en stærk og aktiv aktør ved udformningen af energipolitikken i Norden og EU.

Det er hovedindholdet i den vision for det nordiske energisamarbejde, som de nordiske energiministre vedtog på deres møde i Akureyri i 2004.

Handlingsplanen for det nordiske energisamarbejde 2006-09 er derfor målrettet mod at skabe synlige og holdbare bidrag til løsning af de væsentligste og politisk mest relevante energipolitiske udfordringer, Norden står overfor.

Handlingsplanen koncentrerer sig i konsekvens heraf om 3 hovedtemaer:

Energimarkeder › Målet er at skabe bedst mulige rammer for udviklingen af de nordiske energimarkeder, især elmarkedet, og derved fungere som model for det øvrige Europa.

Bæredygtigt energisystem › Målet er at sikre den nødvendige balance mellem økonomisk vækst, energiforsyningsikkerhed og miljøhensyn.

Norden i det internationale samarbejde › Målet er at sikre, at Norden er på forkant af udviklingen i EU og andet internationalt energisamarbejde.

Handlingsplanen bygger på de aktuelle og ændrede forudsætninger for det energipolitiske samarbejde i Norden og dets naboer, herunder liberaliseringen af EU's energimarkeder og EU-udvidelsen med bl.a. de tre baltiske republikker og Polen.

Det hidtidige nordiske samarbejde har ført til gode resultater inden for f.eks. elmarkedet. Den seneste handlingsplan 2002-2005 koncentrerede sig om elmarkedet, klimaspørgsmål og samarbejdet i Østersøregionen. Blandt resultaterne af samarbejdet er bidrag til den fortsatte udvikling af det nordiske elmarked samt til etableringen af Østersøområdet som et testområde (Testing Ground) for Kyoto-protokollens fleksible mekanismer.

Handlingsplanen er energisektorens bidrag til implementering af den nordiske strategi *Hållbar utveckling – en ny kurs för Norden* og en række af Nordisk Råds rekommandationer om udvikling af energisektoren i Norden. Et vigtigt element i implementering af handlingsplanen er løbende kontakt og informationsudveksling mellem det energipolitiske samarbejde og det nordiske energiforskningssamarbejde. Den fortsatte dialog mellem Nordisk Ministerråd for energi og Nordisk Råd om fremtidige energipolitiske udfordringer er ligeledes en vigtig del af den politiske proces fremover.

Udkastet til handlingsplanen er udarbejdet af Den Nordiske Embedsmandskomité for Enerkipolitik bestående af Hans Jørgen Koch (Danmark, formand), Helgi Bjarnason (Island), Maria Gårding Wårnberg (Sverige), Jouko Varjonen (Finland), Sigurd Tveitereid (Norge) og Margrethe Sørensen (Grønland). Annette Schou (Danmark) har fungeret som projektleder.

På vegne af Nordisk Ministerråd, energiministrene

Flemming Hansen
Transport- og energiminister

Resumé

Visionen ›

De nordiske energiministre besluttede på deres ministermøde i Akureyri den 2. september 2004, at handlingsplanen for energisamarbejdet indenfor Nordisk Ministerråd i 2006-09 skulle baseres på visionen:

Det nordiske energisamarbejde skal være en stærk og aktiv aktør ved udformningen af energipolitikken i Norden og Europa.

Målet er bl.a. at virke for et energisystem, der skaber forudsætning for økonomisk vækst og øget velfærd i hele regionen. Og som kan fungere som model for udviklingen af energimarkederne i det øvrige Europa.

Mål og midler ›

Det nordiske energisamarbejde 2006-09 skal være målrettet, målbart og have nordisk nytte.

Målrettet mod løsninger på de væsentligste udfordringer – forsyningsikkerhed for energi, konkurrencedygtighed og økonomisk vækst samt miljømæssig bæredygtighed.

Målrettet mod synlige og målbare resultater i vigtige politiske og økonomiske beslutningsprocesser, nationalt og internationalt.

Målbart i forhold til milepæle i samarbejdet.

Midlerne skal være markedsorienterede, omkostningseffektive samt bidrage til implementering af den nordiske strategi for holdbar udvikling.

Ressourcerne ›

Omfanget af de ressourcer, der afsættes til nordisk energisamarbejde i medlemslandene fastholdes som udgangspunkt på det nuværende niveau i reale termer.

Handlingsplanen sigter mod at forøge den politiske relevans, målretningen og omkostningseffektiviteten af samarbejdsaktiviteterne. Ressourceallokeringen skal derfor organiseres på en måde, der sikrer dynamik og omstillingsparathed. Samarbejdet skal uafhængigt af tidligere indsatser være i stand til med kort varsel at sætte ressourcer ind på områder med politisk prioritet uden at true kontinuiteten i arbejdet.

Politikområder ›

De vigtigste energipolitiske udfordringer i de kommende år er på kort og langt sigt at fastholde forsyningsikkerhed, konkurrencedygtighed og miljømæssig bæredygtighed i energimarkeder præget af internationalisering af konkurrence og lovgivning. En effektiv håndtering af udfordringer kræver en målrettet indsats nationalt, regionalt og i bredere internationalt energisamarbejde. Norden vil kunne styrke sine positioner ved en samordnet og rettidig indsats fokuseret på følgende tre politikområder:

1 Energimarkeder

2 Bæredygtigt energisystem

3 Norden i det internationale samarbejde

Resumé

1 Energimarkeder

Målet for dette politikområde er at sikre optimale rammer for udviklingen af de nordiske energimarkeder i overensstemmelse med de tre energipolitiske hovedmålsætninger. Fokus er på elmarkedet og med begrænsede ressourcer på gasmarkeder samt varmemarkeder.

1.1 Elmarkedet

Målet er et grænseløst nordisk marked på tværs af landegrænserne og med en effektiv handel med omverdenen. Det nordiske elmarked skal videreudvikles til et effektivt og velfungerende regionalt marked med tilstrækkelig mange aktører, en høj grad af forsynings-sikkerhed, ens konkurrencevilkår, miljøvenlighed, transparens og incitament til fleksibelt forbrug i overensstemmelse med energiministrenes beslutning i Akureyri den 2. september 2004.

Fokus for samarbejdet vil i første omgang være rettet mod yderligere harmonisering af rammebetingelserne for aktørerne på markedet, der sikrer stabil forsyning og ens konkurrencevilkår, udvikling af transmissionsnettet samt samarbejdet med Nordens nabolande i og udenfor EU.

1.2 Gasmarkeder

Formålet med dette indsatsområde er – med en begrænset ressourceindsats – at se på en eventuel nordisk nytte af og mulighederne for et samarbejde om udvikling af gasmarkedet i Norden og regionen, herunder at forholde sig til EU's lovgivning på området. Dette vil ske gennem en kortlægning af udviklingen af gasmarkederne og rammebetingelser samt planer for transmissionsudbygningen.

1.3 Varmemarkeder

På baggrund af erfaringsudveksling undersøges om der – med en begrænset indsats – er basis for og nordisk nytte af et nordisk samarbejde om varmemarkedet med det formål at sikre rammevilkårene for en effektiv og bæredygtig markedsbaseret udvikling af sektoren, samt at udøve indflydelse på EU-forordninger knyttet til varmesektoren.

2 Bæredygtigt energisystem

Samarbejdet mellem de nordiske lande skal aktivt medvirke til udviklingen af et bæredygtigt energisystem i Norden og internationalt med det formål at sikre energiforsyningen, økonomisk vækst og teknologisk udvikling samt nedbringe energisektorens negative påvirkninger af klima og miljø.

2.1 Vedvarende energi

Norden skal fortsat være på forkant med øget udbredelse af vedvarende energi på markederne i Norden og internationalt. Norden skal gennem udvikling af markedskonforme og samfundsmæssigt omkostnings-effektive virkemidler udnytte sin styrkeposition og konkurrencedygtighed til at påvirke den internationale dagsorden på området. Norden skal endvidere markedsføre nordiske løsninger for vedvarende energi.

Med udgangspunkt i de nordiske landes erfaringer og forskellige styrkepositioner sættes fokus på at identificere de vigtigste forudsætninger for, at vedvarende energi yderligere kan forbedre sin konkurrencekraft, at undersøge om der er basis for videreudvikling af det svensk-norske samarbejde om marked for grønne certifikater samt at udvikle strategier for teknologisk udvikling og hurtigere markedsintroduktion.

2.2 Energieffektivisering

Udviklingen i energiforbruget i de nordiske lande skal begrænses gennem indsatser rettet mod at videreudvikle markedsorienteret, nordisk energieffektivitet. Nordens styrkeposition skal udnyttes for at påvirke den internationale dagsorden og proces rettet mod at øge energieffektiviteten.

Gennem erfaringsudveksling sættes fokus på udvikling af markedsorienterede incitament til at øge energieffektivitetens bidrag til at fremme en omkostnings-effektiv og bæredygtig balance mellem energibehov og energiforsyning.

Resumé

2.3 Klima

Det nordiske energisamarbejde vil i samarbejde med miljøsektoren medvirke aktivt til en effektiv implementering af de målsætninger om nedbringelse af drivhusgasser, som landene er forpligtede til og i udviklingen af forpligtelser og virkemidler i et klimaregime efter 2012.

Energisamarbejdet vil især fokusere på spørgsmål knyttet til kvotehandel inden for energisektoren, omkostningseffektiv implementering af internationale og nationale klimamålsætninger i energisektoren og energisektorens bidrag til udviklingen af et klimaregime efter 2012.

2.4 Bæredygtig energi i tyndbefolkede områder

Det nordiske energisamarbejde skal medvirke til udvikling af teknologier og virkemidler, der sikrer et bæredygtigt energisystem i de egne af Norden, der ikke er koblet på et overordnet distributionsnet, og hvor der hovedsageligt er tale om lokale løsninger.

Samarbejdet vil fokusere på teknologiudvikling gennem medvirken i pilot- og demonstrationsprojekter samt etablering af partnerskaber med virksomheder og Nordens naboer.

3 Norden i det internationale samarbejde

Norden skal være på forkant af udviklingen og anvende sine styrkepositioner og sine netværk til i højere grad at påvirke det arbejde, der udføres i internationale organisationer om vigtige energipolitiske forhold. De nordiske energiministre skal især være stærke og aktive aktører ved udformningen af energipolitikken i EU.

3.1 Norden i EU

De nordiske lande vil gennem en målrettet drøftelse af EU-initiativer i fællesskab søge indflydelse på de beslutninger, der træffes i Energirådet og andre relevante fora.

Gennem fælles drøftelser af aktuelle initiativer og forslag fra Kommissionen og gennem forberedelse af møder i Energigruppen, Energirådet og andre fora søges udviklet fælles synspunkter eller delsynspunkter, hvor dette er muligt og hensigtsmæssigt.

3.2 Nordisk-Baltisk samarbejde, NB8

Det nordisk-baltiske samarbejde skal medvirke til at øge de nordiske og de baltiske landes indflydelse på den energipolitiske dagsorden i EU og i samarbejdet i Østersøregionen.

Der afholdes årligt møder mellem energimyndighederne, og de nordiske og baltiske energiministre mødes efter behov i forbindelse med formøder til rådsmøder.

3.3 Norden-Rusland samarbejdet

Samarbejdet har til formål at medvirke til en fortsat udvikling af et sikkert og bæredygtigt energisystem i Nordvestrusland, herunder teknologiudvikling, samt at videreudvikle forudsætningerne for energihandelen i regionen.

Dette vil ske gennem en fortsat dialog om centrale energi- og klimapolitiske spørgsmål, informationsudveksling og etablering af partnerskaber om teknologiudvikling.

3.4 Norden i energisamarbejdet i Østersøregionen

De nordiske lande vil arbejde for udvikling af et sikkert og bæredygtigt energisystem i Østersøregionen til gavn for Norden og regionen samt arbejde for, at Østersøsamarbejdet bliver rammen for implementering af EU's nordlige dimension og EU-Rusland-dialogen.

Samarbejdet vil fokusere på EU's nordlige dimension, EU-Rusland-dialogen samt udvikling af en bæredygtig energisektor i Nordvestrusland.

3.5 Norden i det globale samarbejde

De nordiske lande vil spille en aktiv rolle og søge at påvirke dagsordenen i globale fora, hvor der skønnes at være nordisk nytte og behov herfor.

Der vil både være tale om forberedelse af aktiviteter knyttet til faste fora i International Energy Agency (IEA) og FN samt ad-hoc aktiviteter.

Indledning

De energipolitiske udfordringer

De nordiske og europæiske landes energipolitik er i stigende grad styret af den globale udvikling. En udvikling, som er præget af et stigende energiforbrug, øget afhængighed af fossile brændsler, stigende CO₂-udledninger samt internationalisering af markederne. Internationale udfordringer og problemer, der også forudsætter internationale løsninger.

Mange af hovedelementerne i de europæiske landes energipolitik vil i større og større udstrækning blive udformet i EU gennem retsakter rettet mod bl.a. el- og gasmarkederne, forsyningsikkerhed samt fremme af bæredygtige energiteknologier, vedvarende energi og energieffektivitet. Der vil dog fortsat være muligheder for nationalt og regionalt råderum i implementeringen af direktiver som følge af nationale forskelligheder.

En af hovedudfordringerne i de nordiske landes energipolitik og det nordiske energisamarbejde er så effektivt og tidligt som muligt at definere den nordiske interesse og nytte i forskellige alternative energipolitiske udviklinger. Dette vil give mulighed for tilstrækkelig effektivt og tidligt at gøre nordiske synspunkter gældende i den europæiske og globale politikudvikling.

Hovedelementerne i energipolitikken globalt, herunder ikke mindst i den europæiske og de nordiske landes energipolitik, er målsætningerne om en udvikling af energimarkederne, der sikrer energiforsyningen på kort og langt sigt samt en bæredygtig udvikling, der indbefatter såvel økonomisk vækst som miljøhensyn.

Forsyningsikkerhed

Målsætningen om forsyningsikkerhed på kort og langt sigt er en central udfordring. Også for det nordiske energisamarbejde.

Hvis den globale udvikling fortsætter uforandret, forventer International Energy Agency (IEA), at det globale energiforbrug vil være ca. 60% større i 2030 i forhold til 2004. Størstedelen af det øgede forbrug vil være afhængig af fossile brændsler. Og der vil være behov for meget betydelige investeringer i infrastrukturen. Udviklingen vil kunne blive præget af et olie- og naturgasmarked med stigende efterspørgsel. Efter IEA's vurdering kan der på langt sigt blive tale om koncentration af produktion på nogle få lande; herunder også lande, der må anses for politisk ustabile. Denne udvikling vil kunne få negative effekter på alle tre hovedmålsætninger i energipolitikken; forsyningsikkerhed, økonomisk vækst og miljømæssig bæredygtighed.

World Energy Outlook, 2004 – Basisscenarie, IEA

- *Det globale energiforbrug vil øges med ca. 60% i 2030 ved „business as usual“*
- *Den globale CO₂-udledning vil stige tilsvarende*
- *85% af stigningen sikres af kul, olie og gas*
- *Der forudsættes milliardinvesteringer i infrastrukturen*

Indledning

Også EU-Kommissionens grønbog *Mod en energipolitisk strategi for sikker energiforsyning* fremhæver disse problemstillinger.

Men også i den aktuelle situation er forsyningsikkerhed på dagsordenen i det nordiske energisamarbejde. Den lave nedbør i 2002-2003 og det følgende fald i vandkraftproduktionen, strømsvigtet i Sydsverige og Østdanmark i september 2003, manglende kapacitetsudbygning og flaskehalsproblemer er eksempler på aktuelle udfordringer, som det nordiske energisamarbejde skal forholde sig til.

Energimarkeder

Udviklingen af energimarkederne, sikring af konkurrence på markedsvilkår og gennemsigtighed, hvor forbrugerne har en reel mulighed for at vælge leverandør, er vigtige udfordringer for energisamarbejdet fremover.

Energimarkederne undergår i disse år omfattende forandringer. El- og gasmarkederne i Europa er ved at blive liberaliserede. I 2007 vil forbrugerne i EU i princippet frit kunne vælge leverandør af el og gas.

Markedsliberaliseringen har betydet, at der er igangsat en konsolidering af energiselskaberne i Europa. En udvikling, der meget vel kan påvirke konkurrenceforholdene på de europæiske energimarkeder.

Der er behov for at sætte fokus på konkurrencesituationen, herunder at infrastrukturen udbygges og flaskehalse i transporten håndteres, samt transporten over grænserne og forbrugernes adgang til „det grænseløse energimarked“ sikres.

Men også konkurrenceforholdene på det kollektive varmemarked og konsekvenserne af udviklingen i elsektoren for kraftvarmemarkedet er aktuelle energipolitiske spørgsmål.

Bæredygtig udvikling

Udviklingen af en bæredygtig energiforsyning er en af de centrale, globale udfordringer, som den europæiske energipolitik retter sig mod. De nordiske lande skal fortsat være på forkant med en aktiv indsats i internationale fora; herunder i forhold til EU og i udviklingen af energisektoren i Norden.

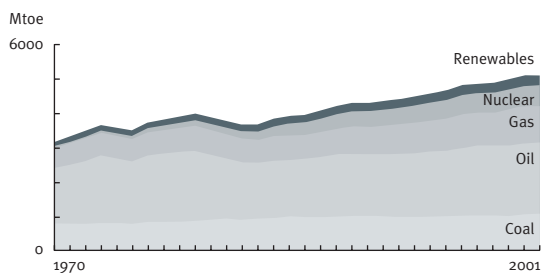
Bæredygtig udvikling er et centralt emne på den internationale dagsorden, herunder ikke mindst i EU og i det nordiske samarbejde jf. den nordiske strategi *Hållbar utveckling – en ny kurs för Norden*. Udvikling af en bæredygtig energisektor med høj forsyningsikkerhed baseret på miljøvenlige energiteknologier, herunder dobbeltstrategien om øget anvendelse af vedvarende energi og energieffektivitet, har til formål at sikre energiforsyningen samt nedbringe energisektorens påvirkninger af klimaet og miljøet, og medvirker samtidig til teknologisk udvikling og økonomisk vækst.

World Energy Outlook, 2004 – Alternativt scenarie, IEA

- De investeringer, der skal til for at mindske den globale energiforsyningsspørgsmål, udlignes i besparelser i udgifter til energiforsyningen
- Olieforbruget vil da være 11% lavere og kulforbruget måske op til 24% lavere, svarende til dagens kulforbrug i Kina og Indien tilsammen
- CO₂-udledning vil være 16% lavere, hvilket svarer til dagens emission i Canada og USA tilsammen

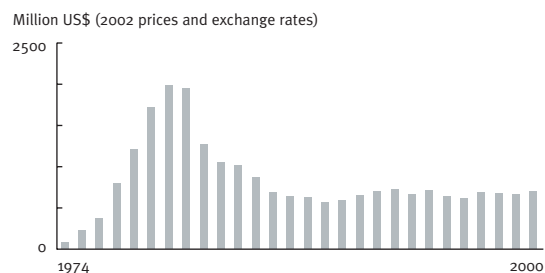
De seneste års globale udvikling på energiområdet går imidlertid den forkerte vej med øget energiforbrug.

Indledning

Totalt energiforbrug, 1970-2001

Kilde: Renewable Energy, Market & Policy Trends in International Energy Agency Countries (IEA)

Nationale forsknings- og udviklings- samt demonstrations-budgetter til vedvarende energi

Kilde: Renewable Energy, Market & Policy Trends in International Energy Agency Countries (IEA)

Der har som helhed været en svag stigning i andelen af vedvarende energi i IEA landene i perioden 1970-2001, men i flere lande ses dog et fald i andelen af vedvarende energi. Og i perioden 1990-2001 var stigningen i energiforbruget generelt større end stigningen i forsyningen med vedvarende energi.

Den store stigning i myndighedernes forskningsbevilninger til vedvarende energi, der sås efter oliekrisen i 1970'erne, faldt betydeligt i midt 1980'erne og har siden været stabil.

Vendes denne udvikling ikke, forventes de globale CO₂-udledninger at øges med 60% i 2030 i forhold til 2004, svarende til øgningen i energiforbruget.

De nordiske landes energiforsyning er karakteriseret ved høj energieffektivitet og en betydelig anvendelse af vedvarende energi i forhold til andre industrialiserede lande. Der er ikke desto mindre en klar politisk interesse for at sætte fokus på udvikling af en mere bæredygtig energisektor i Norden og på Nordens rolle i den internationale proces mod en mere bæredygtig udvikling.

EU har en høj profil, når det gælder reduktion af klimagasser og udbredelse af vedvarende energi samt øget energieffektivitet. Her forventes nye tiltag, som de nordiske energimyndigheder skal forholde sig til.

Indledning

Udviklingen af energimarkederne og et bæredygtigt energisystem, der sikrer energiforsyningen på kort og langt sigt, udgør de vigtigste energipolitiske udfordringer de nærmeste år, hvor der samtidig vil være stor nytte af en fælles nordisk indsats. En indsats, som imidlertid også har en international dimension, og hvor Nordens rolle skal styrkes. Det gælder ikke mindst i forhold til EU, hvor Norden skal være på forkant og gennem en målrettet indsats søge at påvirke den energipolitiske dagsorden.

Handlingsplanens tre politikområder ›

De nordiske energiministre vedtog på mødet i september 2004 i Akureyri visionen for energisamarbejdet i perioden 2006-09:

Nordisk Ministerråd for Energi skal være en stærk og aktiv aktør ved udformningen af energipolitikken i Norden og Europa.

Det nordiske energisamarbejde 2006-09 vil fokusere på tre politikområder:

- 1 **Energimarkeder**
- 2 **Bæredygtigt energisystem**
- 3 **Norden i det internationale samarbejde**

De tre politikområder er karakteriseret ved at kræve indsats under hele handlingsplanperioden. Indsatsen manifesterer sig på en række områder, hvor arbejdet kan udvides, indskrænkes eller intensiveres op eller ned over tid fastlagt i årlige arbejdsprogrammer.

Hvert indsatsområde består af kortere- eller længerevarende *aktiviteter*, der kan gennemføres som projekter eller i samarbejdsfora, hvor den rette ekspertise er inddraget. Nogle er defineret i handlingsplanen, mens andre vil blive defineret som led i detailplanlægningen og som resultat af den opfølgning og evaluering, som vil finde sted undervejs.

Politikområder

Energimarkeder

Bæredygtigt energisystem

Norden i det internationale samarbejde

Indsatsområder

› Eventuelt nye indsatsområder efter 2006
› Elmarkedet
› Gasmarkeder
› Varmemarkeder

› Eventuelt nye indsatsområder efter 2006
› Vedvarende energi
› Energieffektivisering
› Klima
› Bæredygtig energi i tyndt befolkede områder

› Eventuelt nye indsatsområder efter 2006
› Norden i EU
› Nordisk-Baltisk samarbejde, NB8
› Norden-Rusland samarbejdet
› Norden i energisamarbejdet i Østersøregionen
› Norden i det globale samarbejde

1 Energimarkeder

Mål ›

Målet for dette politikområde er at sikre optimale rammer for udviklingen af de nordiske energimarkeder i overensstemmelse med de tre energipolitiske hovedmålsætninger – forsyningsikkerhed, økonomisk vækst og miljømæssig bæredygtighed.

Indsatsområder ›

1.1 Elmarkedet

Der skal ske en yderligere harmonisering af det nordiske elmarked. Forudsætningerne for, at det fungerer fuldt ud som et nordisk marked skal sikres. Rammevilkårene skal sikre den fornødne forsyningskapacitet. Elmarkedssamarbejdet med Nordens nabolande skal styrkes.

1.2 Gasmarkeder

Gasmarkedernes udvikling og rammebetingelser skal kortlægges med henblik på at vurdere, om der er samfundsmæssig, national eller regional interesse i udvikling af et nordisk samarbejde på dette område, herunder et samarbejde om udviklingen i EU's lovgivning på området.

1.3 Varmemarkeder

Erfaringerne med udviklingen på varmemarkederne i Norden, herunder omkostnings- og konkurrenceforhold, skal kortlægges. Og mulighederne for at samarbejde om tillem্পning til og opfølgning på EU's kraftvarmedirektiv skal undersøges.

Nordisk nytte ›

Et effektivt og sikkert nordisk, konkurrencedygtigt elmarked med ens, transparente konkurrencevilkår og højt forbrugerbeskyttelsesniveau.

Udnyttelse af erfaringerne fra de enkelte nordiske lande i udviklingen af de øvrige energimarkeder på en måde, der sikrer konkurrence, miljø og hensynet til forbrugerne.

Bedre mulighed for at påvirke udvikling af energimarkederne i Østersøregionen samt de beslutninger, der træffes i EU.

1.1 Elmarkedet

Norge, Sverige, Finland og Danmark har længe haft et fælles elmarked og er et forbillede på, hvordan lande i Europa på tværs af grænser kan liberalisere elmarkederne. Der er imidlertid stadig muligheder for yderligere at forbedre rammevilkårene for, at det nordiske elmarked fungerer optimalt. Der er endvidere behov for et tættere samarbejde med Nordens nabolande om harmonisering af rammevilkår.

Mål ›

Målet er et grænseløst nordisk marked med en effektiv handel med omverdenen. Det nordiske elmarked skal videreudvikles til et effektivt og velfungerende regionalt marked med tilstrækkelig mange aktører, en høj grad af forsyningsikkerhed, ens konkurrencevilkår, miljøvenlighed, transparens og incitament til fleksibelt forbrug i overensstemmelse med energiministrenes beslutninger i september 2004 i Akureyri og august 2005 i Narsarsuaq.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Fokus for samarbejdet vil i første omgang være rettet mod at forbedre rammebetingelserne for velfungerende markeder, herunder yderligere harmonisering, udvikling af transmissionsnettet samt sikring af stabil forsyning gennem nødvendige investeringer i produktionskapacitet og infrastruktur. Endvidere skal samarbejdet med Nordens nabolande styrkes med henblik på bedre rammer for elhandelen.

De vigtigste aktører og samarbejdspartnere er NORDEL, Nordpool og Nordenergi, energiproducenter og net- og distributionsselskaber i Norden samt regulatorerne (FNER), myndigheder og hovedaktører i nabolandene.

Harmonisering

Yderligere harmonisering af rammerne for netinvesteringer, netregulering, slutkundemarkedet, kapacitetsproblemerne under spidslast og fleksibelt elforbrug.

Fortsat overvågning og vurdering af harmoniseringen af det nordiske elmarked samt fremtidige udviklingsscenarier.

Behovet og mulighederne for, at der skabes et tæt og forpligtende samarbejde om investeringer i transmission indenfor det nordiske elmarked, skal fortsat vurderes.

Udvikling af transmissionsnettet

Fortsat indsats for at håndtere flaskehalse og øge overføringskapacitet i transmissionsnettet, hvor det er samfundsøkonomisk fordelagtigt, herunder som led i implementering af EU-lovgivning herom.

Samarbejde med Nordens EU-naboer

Samarbejde med nabolandene i og uden for EU om harmonisering og bedre rammevilkår for handel med el.

Milepæle ›

- Indsatsområdet forventes at fortsætte i hele handlingsplanperioden, men der skal hvert år udarbejdes og godkendes arbejdsplaner på baggrund af en evaluering af indsatsen
- Meddelelse fra EU om opfølgning på eldirektivet forventes i 2006
- Vurdering af behovet for et tættere samarbejde om investeringer i 2006 samt af regler for systemansvaret
- Vurdering af fremgangen i beslutningsprocessen om mindskelse af flaskehalsproblemer i 2006 på baggrund af fremdriften i NORDEL

1.2 Gasmarkeder

Norge og Danmark er producenter og nettoeksportører af gas, mens Sverige og Finland importerer gas. Nordens nabo, Rusland, er den vigtigste gasproducent og eksportør til det store europæiske marked. Naturgas er den energikilde, hvis betydning efter alt at dømme vil vokse stærkest i de kommende årtier. Den harmonisering og integration, der er sket på det nordiske el-marked og det fokus, der er på udviklingen af gasmarkedet i EU og i det regionale samarbejde i Østersøregionen, har ikke hidtil været afspejlet i udviklingen af det nordiske gasmarked.

Mål ›

Formålet med dette indsatsområde er – med en begrænset ressourceindsats – at se på en eventuel nordisk nytte af og mulighederne for et samarbejde om udvikling af gasmarkedet i Norden og regionen, herunder at forholde sig til EU's lovgivning på området.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Der vil i første omgang være tale om udredning af mulighederne for et samarbejde, som i første fase vil inddrage de nordiske myndigheder. Inddragelse af de systemansvarlige og andre aktører på markedet vil ske i en senere fase.

Gasmarkedernes udvikling og rammebetingelser

Kortlægning af gasmarkedernes udvikling og rammebetingelser, herunder EU's og de nordiske landes politik på området.

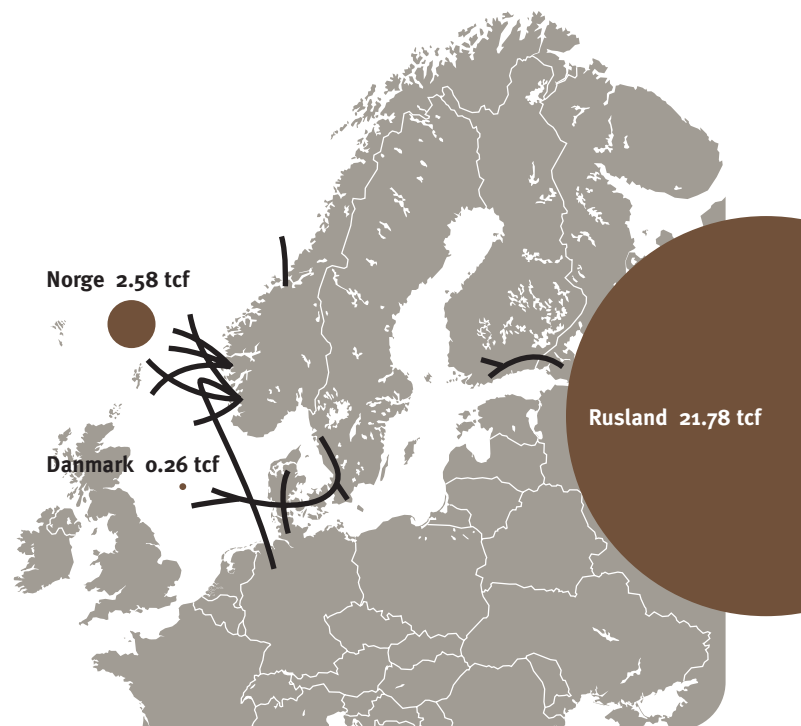
Kortlægning af planer for transmissionsnetudbygningen i Norden og Østersøregionen og mulige konsekvenser for de nordiske lande.

Vurdering af nytten af et nordisk gassamarbejde

Analyse af mulige samarbejdsområder samt nordisk nytte med indstilling om samarbejdet skal fortsætte.

Milepæle ›

- Arbejdsprogram for 2006
- Forventet udspil fra Kommissionen om opfølgning af gasdirektivet i 2006
- EU's Trans European Network (TEN) projektforslag

Kilder: IEA country studies og Danmarks olie og gasproduktion 2003

— Eksisterende transmissionslinier i de nordiske lande

● Naturgasproduktion 2003

(tcf = trillion cubic feet / billioner kubikfod)

1.3 Varmemarkeder

Varmeforsyningen i flere af de nordiske lande er i høj grad karakteriseret ved kollektive løsninger i form af fjernvarme eller kraftvarme. Varmemarkederne er isolerede lokale eller regionale markeder, hvor fjernvarmekunderne er bundet til den samme leverandør, og hvor tidligere prisregulering er under afvikling.

De seneste år er der i flere lande sket store omstruktureringer af sektoren, ligesom rammevilkårene ændres bl.a. som følge af liberaliseringen af elmarkedet. Kraftvarme er nu også genstand for EU-regulering.

Mål ›

Det skal undersøges om der – med en begrænset ressourceindsats – er basis for og nordisk nytte af et nordisk samarbejde om varmemarkedet. Formålet er at sikre rammevilkårene for en effektiv og bæredygtig markedsbaseret udvikling af sektoren samt udøve indflydelse på EU-forordninger knyttet til varmesektoren.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Der vil i første omgang være tale om udredning af mulighederne for et samarbejde. Det skal overvejes om og på hvilket tidspunkt centrale aktører som kraftvarme- og fjernvarmeproducenter samt transmissions-selskaber skal inddrages.

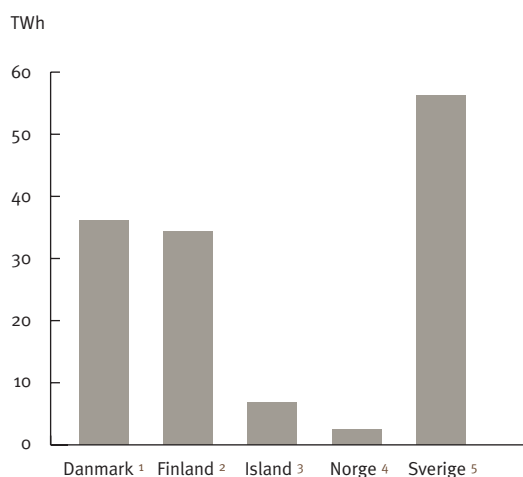
Erfaringsudveksling mellem de nordiske lande

Udveksling af erfaring om de politikker, som gennemføres på nationalt niveau for at forbedre varmemarkedernes funktion.

Udveksling af erfaring om implementering og opfølgning af EU's kraftvarmedirektiv samt udvikling af synspunkter på et eventuelt kommende VE-varmedirektiv.

Vurdering af nytten af nordisk samarbejde om varmforsyning

Analyse af mulige samarbejdsområder samt nordisk nytte med indstilling om emner for et eventuelt fortsat samarbejde.

Fjernvarmeproduktion i 2003

Kilder:

- 1 Energistyrelsen, Energistatistik 2003
- 2 Statistiskcentralen, Energy in Finland 2003
- 3 Orkustofnun, Energy statistics in Iceland, 2004
- 4 Olje- og energidepartementet, Faktaheftet 2004 om energi- og vassdragsvirksomheten
- 5 Statens Energimyndighet, Energy in Sweden 2004

Milepæle ›

- Arbejdsprogram for 2006
- Forventet udspil fra EU om opfølgning på kraftvarmedirektivet

2 Bæredygtigt energisystem

Mål ›

Det nordiske energisamarbejde vil aktivt medvirke til implementeringen af den reviderede nordiske strategi for bæredygtig udvikling indenfor energiområdet og til udviklingen af et bæredygtigt energisystem i Norden og internationalt. Formålet er at sikre energiforsyningen, økonomisk vækst og teknologisk udvikling samt nedbringe energisektorens negative påvirkninger af klima og miljø.

Indsatsområder ›

2.1 Vedvarende energi

Med udgangspunkt i de nordiske landes erfaringer og forskellige styrkepositioner sættes fokus på at identificere de vigtigste forudsætninger for, at vedvarende energi skal yderligere forbedre sin konkurrencekraft. Arbejdet skal fokuseres på udvikling af bedre markedsorienterede virkemidler og andre rammebetingelser.

2.2 Energieffektivisering

Gennem erfaringsudveksling sættes fokus på udvikling af markedsorienterede incitamentter til at øge energieffektivitetens bidrag til at fremme en omkostningseffektiv og bæredygtig balance mellem energibehov og energiforsyning.

2.3 Klima

I det fortsatte samarbejde med miljøsektoren om centrale klimapolitiske spørgsmål vil energisamarbejdet især fokusere på spørgsmål knyttet til kvotehandel inden for energisektoren, omkostningseffektiv implementering af internationale og nationale klimamålsætninger og energisektorens bidrag til udviklingen af et klimaregime efter 2012.

2.4 Bæredygtig energi i tyndtbefolkede områder

Samarbejdet om udviklingen af en effektiv energiforsyning baseret på vedvarende energi i de områder af Norden, der ikke er forbundet til de nordiske transmissions- og distributionsnet, vil fortsætte.

Nordisk nytte ›

Synergien af de nordiske landes forskellige styrkepositioner i udviklingen af bæredygtige teknologier og virkemidler udnyttes.

Konkurrence-, teknologiudviklings-, forsyningsikkerheds- og miljømæssige fordele gennem en fælles nordisk indsats.

Påvirkning af den internationale energipolitiske og klimapolitiske dagsorden.

Nordisk fingeraftryk på bæredygtig udvikling af den globale energiforsyning.

2.1 Vedvarende energi

De nordiske landes energiforsyning er karakteriseret ved en meget høj grad af anvendelse af vedvarende energi, der ligger langt over gennemsnittet for landene i EU, men med stor forskel i ressourcer, teknologier samt i de politikker og virkemidler, der har været anvendt og anvendes i dag.

Mål ›

Norden skal fortsat være på forkant i øget udbredelse af vedvarende energi på markederne i Norden og internationalt, gennem udvikling af markedskonforme og samfundsmæssigt omkostningseffektive virkemidler. Norden skal udnytte sin styrkeposition og konkurrencedygtighed til at påvirke den internationale dagsorden på området samt markedsføre nordiske løsninger for vedvarende energi.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Fokus for dette indsatsområde vil på baggrund af de erfaringer, der er gjort i de nordiske lande, være identifikation af markedsdefekter og andre barrierer samt videreudvikling af virkemidler og andre rammebetingelser, der sikrer rimelige konkurrencevilkår for øget gennemtrængning af vedvarende energi på energimarkederne i Norden og internationalt.

En række aktiviteter vil gennemføres i samarbejde med aktiviteter under de to andre politikområder – Energi-markeder og Norden i det internationale samarbejde – samt Nordisk Energiforskning (NEF). Samarbejdspartnere i øvrigt vil være energi- og miljømyndigheder i andre lande – ikke mindst EU-landene – samt markedsaktører, brancheorganisationer og forsknings- og innovationsmiljøer i Norden.

Erfaringsudveksling og videreudvikling af virkemidler

Med udgangspunkt i de sammenlignende studier om *Vedvarende Energi i Norden* kortlægges forudsætningerne for større udbredelse af vedvarende energi på markederne, samt de nordiske landes erfaringer med at anvende forskellige virkemidler og politikker for at opstille „gode løsninger“.

Marked for grønne certifikater

Undersøgelse af mulighederne for og nordisk nytte af fremover at videreudvikle det svensk-norske samarbejde om el-certifikater til et grønt el-certifikatmarked i Norden.

Teknologiudvikling

Udvikling af strategier for hurtigere markedsintroduktion og spredning af nye teknologier i samarbejde med tilsvarende initiativer under EU, IEA og Nordisk Energiforskning.

Udredning af muligheden for og nordisk nytte af, at Norden bliver en region for afprøvning af nye, lovende, vedvarende energi- (og energieffektivitets)teknologier som led i EU's rammeprogrammer om energiforskning og udvikling.

Norden på forkant i det internationale samarbejde

Undersøgelse af mulighederne for fælles nordisk input og positioner på EU forordninger og tiltag om udbredelse af vedvarende energi på de europæiske energimarkeder, øget og målrettet engagement i forhold til andre internationale samarbejdsorganisationer om energi og økonomiske forhold i analyser og anbefalinger for vedvarende energi.

Milepæle ›

- Arbejdsprogram for 2006 og 2007
- Forventet udspil fra EU-Kommissionen om opfølgning på meddelelsen om udbredelse af vedvarende energi på de europæiske markeder med nye mål og tiltag
- Forventet udspil fra EU-Kommissionen om en biomassehandlingsplan
- FN CSD møde i 2006-07, hvor energi er på dagsordenen

2.2 Energieffektivisering

Ligesom vedvarende energi er energieffektivitet en af grundstenene i et bæredygtigt energisystem. Energiforbruget i de nordiske lande som helhed er øget i perioden 1970 til 2001, men den økonomiske vækst lå i perioden langt over stigningen i energiforbruget.

Mål ›

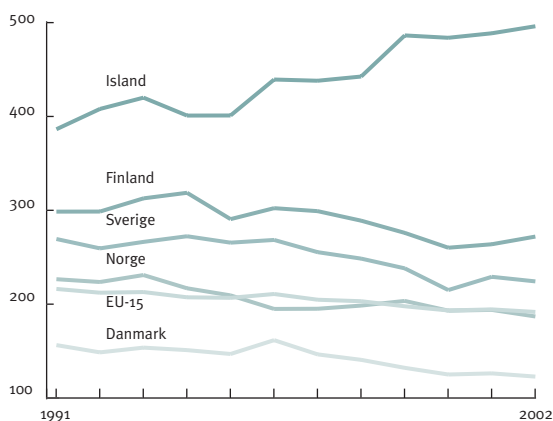
Udviklingen i energiforbruget i de nordiske lande skal begrænses med en fælles indsats rettet mod at videreudvikle markedsorienteret, nordisk energieffektivitet. Nordens styrkeposition skal udnyttes i en fælles indsats for at påvirke den internationale dagsorden og proces rettet mod at øge energieffektiviteten.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Indsatsen for at øge energieffektiviteten er i princippet rettet mod alle led i energisystemet fra produktion til slutforbrug. De vigtigste samarbejdspartnere er markedsaktørerne og brancheorganisationer i de nordiske lande samt energimyndigheder i andre lande, ikke mindst EU-landene.

Erfaringsudveksling

Udveksling af erfaringer med udviklingen i energiforbruget sammenholdt med markedssituationen og rammebetingelser i øvrigt, herunder udviklingen i anvendelsen af virkemidler og deres effekter.

Energiforbrug (kgoe) per BNP (Euro i faste priser, 1995=100)

Kilde: Eurostat, Structural Indicators

Energiforbrug i alt

Kilde: Renewable Energy, Market & Policy Trends in International Energy Agency Countries (IEA)

Markedsorienterede instrumenter

Vurdering af mulighederne for og nordisk nytte af et samarbejde om udvikling af markedsorienterede instrumenter, eksempelvis for fremme af kraftvarme og andre energieffektive former for produktion og forbrug.

Effektive prissignaler

Udrede, hvordan rammevilkår kan udvikles, så der i højere grad end i dag gives de rette prissignaler, der i et velfungerende marked vil sikre realisering af energieffektiviseringspotentialer.

Teknologiudvikling

Udredning af mulighederne for og nordisk nytte af „Norden som region for afprøvning af nye energieffektiviseringsteknologier“ (og vedvarende energiteknologier) bl.a. som led i EU's rammeprogrammer for energiforskning og udvikling (FoU).

Norden på forkant i internationalt samarbejde

Undersøgelse af mulighederne for fælles nordiske input til og positioner på initiativer i EU og andre internationale fora.

Milepæle ›

- Arbejdsprogram for 2006 og 2007
- Grønbog fra EU-Kommissionen om energieffektivisering
- Opfølgning på kraftvarmedirektivet

2.3 Klima

De klimapolitiske beslutninger og forpligtelser udgør en vigtig ramme for udviklingen af energisektoren. De nordiske lande har et ansvar for og en vigtig rolle med dels at sikre implementeringen af eksisterende målsætninger og forpligtelser dels at medvirke i den internationale proces om et klimaregime efter 2012. De nordiske lande er sammen med Østersølandene blevet enige om at udvikle fælles styringsmidler på det klimapolitiske område.

Mål ›

Det nordiske energisamarbejde vil i samarbejde med miljøsektoren medvirke aktivt til en effektiv implementering af de målsætninger om nedbringelse af drivhusgasser, som landene er forpligtede til og i udviklingen af forpligtelser og virkemidler i et klimaregime efter 2012.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

De nordiske energimyndigheder vil fortsætte det tætte samarbejde med miljømyndighederne om centrale klimapolitiske spørgsmål. Energisamarbejdet vil især fokusere på at undersøge mulighederne for forbedringer og udvidelse af EU's interne kvotehandel med aktører udenfor EU, erfaringerne med anvendelse af klimamekanismerne i Østersøregionen samt de energipolitiske forudsætninger for og konsekvenser af nye mål og forpligtelser for fremtidige CO₂-udledninger, herunder udviklings- og analysearbejdet vedrørende klimaregimet efter 2012.

Vigtige samarbejdspartnere er energi- og miljømyndighederne i Østersøregionen og EU-landene samt centrale markedsaktører, virksomheder, brancheorganisationer og andre NGO'ere.

Markedsorienterede instrumenter

Mulighederne for, at de nordiske lande kan være initiativtagere for åbningen af EU's interne kvotehandelsystem – ETS – til også at omfatte aktører udenfor EU undersøges.

Undersøgelse af projektmekanismernes rolle i overføring af energieffektiv og miljømæssig bæredygtig teknologi, samt andre omkostningseffektive virkemidler, herunder kvotesystemets samspil med udvikling af vedvarende energi og energieffektivitet.

Konsekvenserne af nye EU og andre internationale målsætninger og forpligtelser

De energipolitiske forudsætninger for og konsekvenser af eventuelle kommende beslutninger om fremtidige maksimale CO₂-udledninger undersøges, herunder hvordan de nordiske lande kan bidrage til beslutninger om implementering af målsætninger.

Gennemførelse, evaluering og videreudvikling af Testing Ground samarbejdet

Vurdering af, hvordan Testing Ground Facility (TGF) fungerer, og om der er behov for eventuelle ændringer f.eks. i takt med, at EU's kvotehandelssystem går ind i sin anden fase.

Behovet for at videreudvikle Testing Ground Agreement (TGA), herunder samarbejde med de øvrige Østersølande om kapacitetsopbygning på området vurderes.

Klimaregime efter 2012

Aktiv nordisk medvirken i den internationale proces i udvikling af klimaregimet efter 2012.

Milepæle ›

- I samarbejde med miljøsektoren godkende rammer for samarbejdet for perioden 2006-08, herunder årlige arbejdsprogrammer
- EU-tiltag om forbedringer og udvidelse af kvotehandelen til lande udenfor EU
- International dialog og beslutninger om et internationalt regime efter 2012 med målbare reduktioner af drivhusgasser

2.4 Bæredygtig energi i tyndtbefolkede områder

De udfordringer og problemer, der knytter sig til energiforsyningen i de tyndtbefolkede og fjerntliggende områder, har en anden karakter end problemerne i de centrale og tætbefolkede områder i Norden. Områderne ligger enten i udkanten af centrale forsyningsnet, er ofte ikke forbundet til det nationale transmissionsnet eller har ø-drift.

Mål ›

Det nordiske energisamarbejde skal medvirke til udvikling af teknologier og virkemidler, der sikrer et bæredygtigt energisystem i de egne af Norden, der ikke er koblet på et overordnet distributionsnet, og hvor der hovedsagelig er tale om lokale løsninger.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Det hidtidige Vestnorden-samarbejde med fokus på bl.a. lagringsteknologier og etablering af partnerskaber med forskningsmiljøer og industrien fortsætter og suppleres med en dialog med nabolandene, herunder det arktiske område.

Vigtige samarbejdspartnere er Nordisk Energiforskning (NEF) og andre forskningsmiljøer, de berørte lokalsamfund samt myndigheder i nabolandene og samarbejdet under Vestnordisk Råd, Arktisk Råd og Barentsrådet.

Teknologiudvikling

Medvirken i pilot- og demonstrationsprojekter i tyndtbefolkede områder herunder resultatspredning.

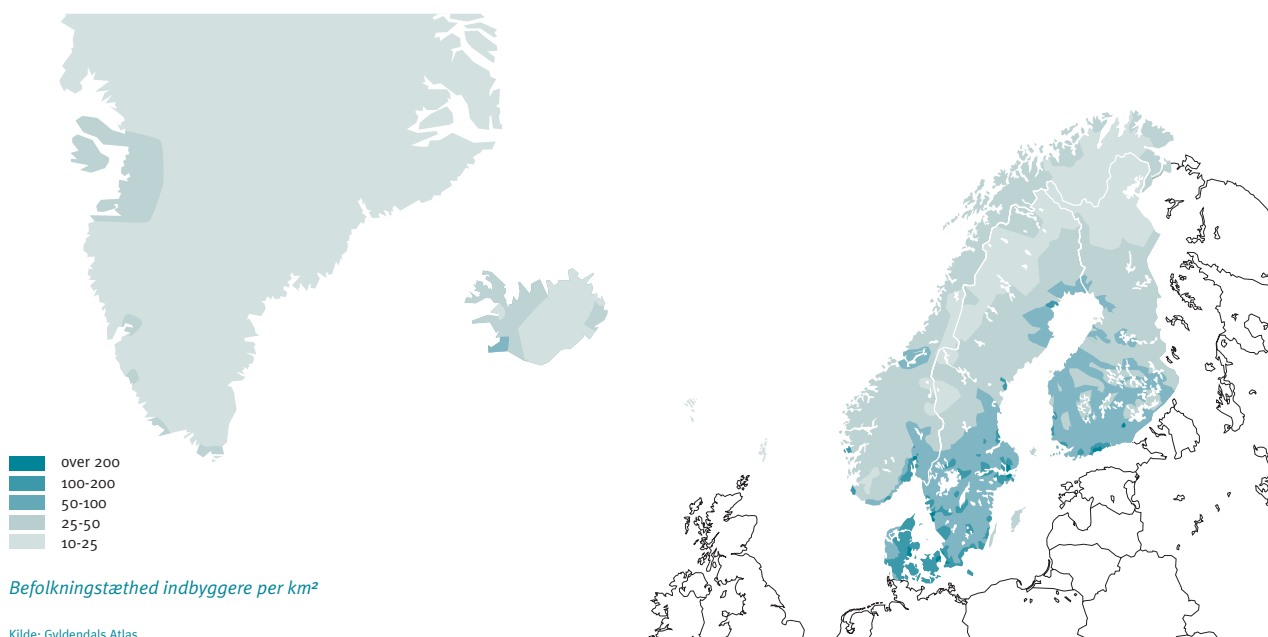
Udvikling af virkemidler og mekanismer til at fremme bæredygtige energisystemer i tyndtbefolkede områder, herunder gennem energieffektivisering og udnyttelse af lokale og vedvarende energikilder.

Partnerskab

Styrke samarbejdet med relevante virksomheder og Nordens naboer – eksempelvis det nordlige Canada og nordlige Rusland – herunder erfaringsudveksling og samarbejde om kundskabs- og netværksopbygning.

Milepæl ›

- Arbejdsprogram for 2006 og 2007

3 Norden i det internationale samarbejde

Mål ›

Norden skal være på forkant og anvende sine styrkepositioner og sine netværk til i højere grad at påvirke det arbejde, der udføres i internationale organisationer om vigtige energipolitiske forhold. De nordiske energiministre skal især være en stærk og aktiv aktør ved udformningen af energipolitikken i EU.

Indsatsområder ›

3.1 Norden i EU

De nordiske lande vil styrke samarbejdet om udviklingen af energipolitikken i EU og gennem fælles drøftelser af aktuelle initiativer og forslag, hvor det er muligt stræbe efter at udvikle fælles positioner og hermed forsøge at påvirke de beslutninger, der træffes i diverse fora i EU. Endvidere søge nordisk påvirkning af EU-positioner i forhold til drøftelser i internationale fora.

3.2 Nordisk – Baltisk samarbejde, NB8

Indenfor rammerne af Nordisk Ministerråds retningslinier vil de nordiske og baltiske lande løbende drøfte aktuelle energipolitiske spørgsmål og søge at identificere fælles interesseområder; herunder ikke mindst i forhold til den energipolitiske dagsorden i EU.

3.3 Norden – Rusland samarbejdet

Indenfor rammerne af Nordisk Ministerråds retningslinier vil samarbejdet med Rusland sigte mod at opstille mål for et fremtidigt samarbejde om en sikker og bæredygtig udvikling af energisektoren i regionen og om rammebetingelserne for samhandelen med energi.

3.4 Norden i energisamarbejdet i Østersøregionen

Samarbejdet i Østersøregionen har ændret karakter efter optagelsen af de baltiske lande og Polen i EU. Norden vil i samarbejde med EU-landene i Østersøregionen søge at identificere fælles positioner på forsyningsikkerhed og fremme af bæredygtige energisystemer samt positioner på EU-Rusland dialogen.

3.5 Norden i det globale samarbejde

Der skal gøres en fælles nordisk indsats for markedsføringen af bæredygtige energisystemer med høj forsyningsikkerhed i internationale aftaler og målsætninger knyttet til drivhusgasproblematikken.

Nordisk nytte ›

Nordisk indflydelse på den energipolitiske dagsorden i EU og internationalt.

Profilering og markedsføring af nordiske løsninger for at fremme samhandel på energimarkedene og markedsføringen af bæredygtige energisystemer.

Synliggøre Norden i Østersøregionen og bidrage til fælles forståelse mellem EU/EØS-medlemmer og Rusland til gavn for stabilitet og vækst.

3.1 Norden i EU

Rammerne for en stadig stigende del af de nordiske landes energipolitik fastlægges gennem EU-retsakter rettet mod bl.a. el- og gasmarkeder, forsyningssikkerhed, anvendelsen af vedvarende energi, energieffektivitet i slutanvendelser og kraftvarme og reduktion af drivhusgasser. Der forventes nye EU-initiativer på en række centrale områder, der vil sætte deres præg på de nationale energipolitikker. Der er derfor behov for nordisk samarbejde i alle faser af EU-lovgivningsprocessen.

Mål ›

De nordiske lande vil gennem en målrettet drøftelse af EU-initiativer i fællesskab søge indflydelse på de beslutninger, der træffes i Energirådet og andre relevante fora.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Fokus for samarbejdet er drøftelserne på Rådsmøder, COREPER, Rådets arbejdsgruppe for energi og Kommissionens ekspertkomitéer og „stakeholder-fora“, herunder Firenze-forummet (el-liberalisering), Madrid-forummet (gas-liberalisering) og et kommende forum for bæredygtig energi (energieffektivitet og vedvarende energi).

På forkant af nye initiativer fra Kommissionen

Screening af mulighederne for fælles synspunkter – eller delsynspunkter – på meddelelser og forslag til nye forordninger med mere.

Aktiv opsøgende virksomhed for at påvirke forberedelsen af nye initiativer.

Forberedelse af møder i Energigruppen

De nordiske landes repræsentationer opfordres til løbende at holde kontakt, orientere og evt. udvikle fælles eller beslægtede positioner.

Forberedelse af møder i Energirådet

Dagsordenspunkterne drøftes på embedsmandsniveau og eventuelle fælles holdninger forberedes som oplæg til ministrenes formøder.

Det drøftes ad-hoc, hvorvidt f.eks. de baltiske lande og Polen skal inddrages i processen.

Energipolitikken i EU

Jævnfør EF-traktatens artikel 3 skal fællesskabet bl.a. opnå sine mål ved indførelse af foranstaltninger på energiområdet.

Energipolitikken i EU hviler på tre hovedhensyn og har hjemmel i traktatens bestemmelser om det indre marked, kriseberedskab og miljø:

- Fællesskabets konkurrencedygtighed
- Forsyningssikkerhed
- Beskyttelse af miljøet

Milepæle ›

Der forventes fra Kommissionens side (Generaldirektoratet for Transport og Energi) en række nye initiativer herunder bl.a.:

- Grønbog om energieffektivitet
- Meddelelse om vedvarende energi
- Handlingsplan for biomasse
- Fremskridtsrapport om implementeringen af el- og gasdirektiverne med eventuelle forslag til revision/opstramning
- Opfølgning på grønbogen om forsyningssikkerhed

Desuden må der forventes nye initiativer på miljøområdet, som også vil have stor betydning for EU's energipolitik og energisektoren.

3.2 Nordisk-Baltisk samarbejde, NB8

Der er mange års tradition for et samarbejde mellem de nordiske og baltiske lande. Med de baltiske landes optagelse i EU har samarbejdet ændret karakter til et samarbejde mellem ligeværdige EU/EØS-lande med fokus på den energipolitiske dagsorden i EU og samarbejdet i Østersøregionen.

Mål ›

Det nordisk-baltiske energisamarbejde skal medvirke til at øge de nordiske og de baltiske landes indflydelse på den energipolitiske dagsorden i EU og i samarbejdet i Østersøregionen.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Aktiviteterne er primært knyttet til udviklingen i EU som beskrevet i afsnit 3.1, herunder rammer for erfaringsudvikling og diskussioner samt til Østersøsam arbejdet. Centrale samarbejdspartnere er, udover de baltiske energiministre og myndigheder samt Baltisk Ministerråds Energigruppe, primært energiministre og energimyndigheder i de øvrige Østersølande.

Møder mellem energimyndighederne

Der afholdes møder mellem de nordiske og baltiske embedsmænd mindst en gang årligt, hvor bl.a. aktuelle EU spørgsmål og eventuelle fælles initiativer drøftes.

Fælles seminarer og workshops

Der afholdes seminarer og workshops om aktuelle politiske og faglige emner efter behov.

Forberedelse af EU-ministermøder

De nordiske og baltiske energiministre mødes efter behov i forbindelse med de nordiske energiministres formøder til rådsmøder.

Retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbejde med Estland, Letland og Litauen 2006-2008

Målet for NB8 samarbejdet

- *Det fremtidige samarbejde bør være i alle de deltagende landes interesse og være til gensidig Nordisk-Baltisk nytte*
- *Det Nordisk-Baltiske samarbejde bør i lyset af denne samlede baggrund have en klar målsætning; at styrke samhørigheden mellem de otte lande*

Samarbejdet

- *Der skal fokuseres på den form for samarbejde, hvor det fælles Nordisk-Baltiske samarbejde vil udgøre en merværdi, en værditilgang i forhold til bilateralt samarbejde, det regulære EU/EØS-samarbejde og samarbejdet med EFTA*

Nøgleområderne

- *Grænseoverskridende arbejde langs EUs nye grænse kan udvikles på grundlag af gode nordiske erfaringer*
- *Forsknings- og innovationssamarbejde, som har central betydning for hele regionens attraktionskraft*
- *Miljø og bæredygtig udvikling*

Milepæle ›

Der forventes fra Kommissionens side (Generaldirektoratet for Transport og Energi) en række nye initiativer herunder bl.a.:

- Grønbog om energieffektivitet
- Meddelelse om vedvarende energi
- Handlingsplan for biomasse
- Fremskridtsrapport om implementeringen af el- og gasdirektiverne med eventuelle forslag til revision/opstramning
- Opfølgning på grønbogen om forsyningsikkerhed

Desuden må der forventes nye initiativer på miljøområdet, som også vil have stor betydning for EU's energipolitik og energisektoren.

3.3 Norden-Rusland samarbejdet

Der er mange års tradition for et samarbejde mellem de nordiske lande og Rusland med det overordnede mål at sikre en bæredygtig, stabil økonomisk og demokratisk udvikling. Rusland eksporterer el og gas til lande i Østersøregionen og er en vigtig leverandør af olie og gas til det europæiske marked.

Mål ›

Samarbejdet har til formål at medvirke til en fortsat udvikling af et sikkert og bæredygtigt energisystem i Nordvestrusland, herunder teknologiudvikling, samt at videreudvikle forudsætningerne for energihandlen i regionen.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Der vil først og fremmest være tale om at understøtte og færdiggøre de aktiviteter, der er igangsat under det hidtidige samarbejde. Nye aktiviteter vil gennem erfaringsudveksling og dialog rette sig mod at fremme udviklingen af en effektiv og miljømæssig bæredygtig

energisektor i Nordvestrusland samt mod at videreudvikle rammerne for handlen med el mellem Rusland og de nordiske lande samt handlen med gas. Centrale samarbejdspartnere vil – udover de russiske centrale og regionale energimyndigheder – være markedsaktørerne.

Informationsudveksling og kompetenceudvikling

Udveksling af information samt kompetenceudvikling om teknologi og virkemidler knyttet til øget energi-effektivitet og anvendelse af vedvarende energi, herunder forudsætningerne for konkurrencedygtig markedsudbredelse.

Partnerskab om teknologiudvikling

Undersøgelse af mulighederne for et samarbejde mellem industrien og andre relevante markedsaktører, om udvikling af energieffektive teknologier samt vedvarende energiteknologier.

Energi- og klimapolitisk samarbejde

Fortsat dialog om centrale energi- og klimapolitiske spørgsmål mellem de nordiske og russiske energimyndigheder, eksempelvis om styrket samarbejde og nordisk indflydelse på videreudvikling af rammerne for udbygning af el- og gasmarkederne i regionen og handlen med energi, samt anvendelse af Kyoto-protokollens fleksible mekanismer.

Milepæle ›

- Møder mellem nordiske embedsmænd og russiske centrale og regionale energimyndigheder
- Energiministtermøder i forskellige fora, herunder Barentsrådet og Østersørådet

Retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbejde med Nordvestrusland 2006-2008

Målet for det fælles nordiske samarbejde med Nordvestrusland

- *At fremme en udvikling i Rusland, som kan skabe grundlag for et forstærket naboskab til gavn for tryghed og udvikling i hele Nordeuropa.*

Samarbejdet

- *Nordisk Ministerråds samarbejde med Nordvestrusland forholder sig til EUs rammeværk for samarbejdet med Rusland. Herunder udviklingen af EUs naboskabsprogram, Den Nordlige Dimension, „De fire fælles rum“ og den bilaterale samarbejdsaftale mellem EU og den russiske føderation.*

Nøgleområderne

- *Demokratiudvikling*
- *Grænseregionalt samarbejde*
- *Forsknings- og innovationssamarbejdet*
- *Miljø og bæredygtig udvikling*

3.4 Norden i energisamarbejdet i Østersøregionen

Det nordiske engagement i energisamarbejdet under Østersørådet, der tidligere havde karakter af nordisk støtte til udvikling af en energisektor i Østersøregionen, der kunne leve op til EU's krav, er nu et samarbejde mellem ligeværdige EU/EØS-lande på den ene side og disse lande og den store energieksportør – Rusland – på den anden side. Et samarbejde, som alle parter skal bidrage til økonomisk.

Mål ›

De nordiske lande vil arbejde for udvikling af et sikkert og bæredygtigt energisystem i Østersøregionen til gavn for Norden og regionen, samt arbejde for at Østersøsamrådet bliver rammen for implementering af EU's Nordlige Dimension og EU-Rusland-dialogen.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Fokus for indsatsen vil være at forankre EU's Nordlige Dimension i Østersøsamrådet samt at identificere fælles synspunkter i udviklingen af energisystemet i regionen, herunder udnytte de muligheder, der ligger i EU's forskellige programmer. Derudover at søge indflydelse på EU-Rusland-dialogen.

Samarbejdspartnere vil være energi- og miljømyndigheder i Norden, EU og Rusland samt energiselskaber og andre markedsaktører, brancheorganisationer og forskningsmiljøer.

EU's Nordlige Dimension

Med udgangspunkt i EU's dagsorden på energiområdet aftales fælles møder for at udveksle synspunkter og identificere fælles holdninger på embedsmandsniveau.

Erfaringsudveksling om implementering af diverse EU-mål og forordninger og eventuel identificering af fælles holdninger til EU-processen.

Styrkelse af regionens position i EU samt ansøgning af EU-midler til udvikling af et effektivt og bæredygtigt markedsbaseret energisystem i regionen.

EU-Rusland-dialogen

Arbejde for at repræsentanter fra Østersøsamrådet kan deltage i forberedelse af EU's møder i Rusland-dialogen.

Medvirke til udvikling af rammer for drøftelse af centrale spørgsmål knyttet til barrierer, tekniske løsninger samt andre virkemidler, herunder finansiering til afhjælpning af flaskehalse og andre hindringer for el- og gasmarkederne.

Fokus på Nordvestrusland

Fælles indsats for øget energieffektivisering og anvendelse af vedvarende energi, herunder potentiale, barrierer og virkemidler.

Undersøgelse af potentialet for udvidet anvendelse af den fleksible mekanisme – Joint Implementation – der giver størst nytte for Norden og regionen.

På baggrund af en kortlægning af potentialet (markedet) for vedvarende energi og energieffektivitet samt barriererne for øget udbredelse undersøges den nordiske og regionale nytte af og mulighederne for demonstrationsprojekter.

Milepæle ›

- Diverse EU-møder og forordninger jf. afsnit 3.1 samt møder med Kommissionen om EU's Nordlige Dimension samt EU-Rusland-dialogen
- Ministerrådsbeslutninger om det fremtidige Østersøsamråd på energiområdet
- Årlige evalueringer og eventuel revision af samarbejdet, herunder samarbejdet med Nordvestrusland

3.5 Norden i det globale samarbejde

Globaliseringen stiller krav om, at også de nordiske lande sætter større fokus på og forholder sig til den proces, der er i gang i diverse internationale fora med henblik på at møde de globale udfordringer.

Mål ›

De nordiske lande vil spille en aktiv rolle og søge at påvirke dagsordenen i globale fora, hvor der skønnes at være nordisk nytte og behov herfor.

Aktiviteter og samarbejdspartnere ›

Aktiviteter knyttet til dette indsatsområde kan både være forberedelse af tilbagevendende møder i faste fora eller ad-hoc aktiviteter knyttet til engangsbegivenheder.

Centrale samarbejdspartnere er energi- og miljømyndigheder i andre lande med samme mål for udviklingen som de nordiske lande samt relevante NGO'ere.

Faste fora

De nordiske lande vil i forbindelse med forberedelse af møder i diverse faste internationale fora, som eksempelvis fora under International Energy Agency og FN, søge udvikling af fælles synspunkter, hvor der skønnes at være nordisk nytte og behov herfor.

Aktuelle ad-hoc aktiviteter

De nordiske lande vil spille en aktiv rolle i de aktiviteter, som sker som led i opfølgningen på Johannesburg mødet i 2002 og Bonn-konferencen 2004, herunder efter behov forberede konkrete indspil til CSD processen og bidrage til EU's position gennem udvikling af alternative scenarier for den globale energiforsyning.

Milepæle ›

- Møder i Governing Board i International Energy Agency 4-5 gange om året, ministermøder i 2006 og ca. hvert andet år
- CSD møde om energi i 2006/07
- Conferences of the Parties (COP)
- Kommende møder mellem Kyoto-protokollens parter (Meetings of the Parties, MOP)

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
www.norden.org

